

Het drielichamenprobleem

CIXIN LIU

**HET
DRIELICHAMEN
PROBLEEM**

Vertaald door Eisso Post

2020 Prometheus Amsterdam

Voor deze editie is gebruikgemaakt van de Engelse vertaling door Ken Liu uit 2015, die het Chinese origineel, in nauwe samenwerking met de auteur, op sommige plaatsen heeft aangepast voor de westerse lezers. De voetnoten zijn van de hand van Ken Liu.

Oorspronkelijke titel *The Three-Body Problem*

© 2006 Cixin Liu

Oorspronkelijke uitgave: 2008, Chongqing Media & Publishing Co., Ltd.
Nederlandse vertaalrechten geautoriseerd door FT Culture (Beijing) Co., Ltd., 2020

B&R Book Program

© 2020 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Eisso Post

Omslagontwerp DPS Design & Prepress Studio naar een ontwerp van Stephan Martiniere

Foto auteur Pan Shiyi

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 4579 8

Deel 1

Dode lente

1

De jaren van waanzin

China, 1967

De Rode Eenheid viel al twee dagen het hoofdkwartier van de Brigade van de 28e April aan. Hun rode vlaggen wapperden rusteloos rond het gebouw, als vlammen die naar brandhout snakten.

De commandant van de Rode Eenheid was bezorgd, maar niet vanwege de verdediging waar hij mee te maken had. De ruim tweehonderd Rode Gardisten van de Brigade van de 28e April waren slechts groentjes vergeleken bij de Rode Garde-veteranen van de Rode Eenheid, die gevormd was bij de aanvang van de Grote Proletarische Culturele Revolutie aan het begin van 1966. De laatste was getemperd door de tumultueuze ervaring van revolutionaire tochten door het land, en door de grote massabijeenkomsten met Voorzitter Mao op het Tiananmenplein.

Maar hij was wél bang voor de stuk of twaalf ijzeren kistjes in het gebouw, gevuld met explosieven en onderling verbonden door elektrische detonators. Hij kon ze niet zien, maar hij kon hun aanwezigheid voelen, zoals ijzer de aantrekking van een nabije magneet voelt. Als een verdediger de knop omdraaide, zouden revolutionairen en contrarevolutionairen allen tezamen omkomen in één reusachtige vuurbal.

En de jonge Rode Gardisten van de Brigade van de 28e April waren werkelijk in staat tot zulke waanzin. Vergeleken bij de door de wol geverfde mannen en vrouwen van de eerste generatie Rode Gardisten waren de nieuwe rebellen een horde wolven op hete kolen, gekker dan gek.

De slanke gestalte van een mooi jong meisje verscheen boven op het gebouw, zwaaiend met de enorme rode vlag van de Brigade van

de 28e April. Haar verschijning werd onmiddellijk begroet met een kakofonie van schoten. De wapens die haar bestookten vormden een diverse mix: antieke, zoals Amerikaanse karabijnen, machinegeweren naar Tsjechisch model, Japanse Type-38-geweren; nieuwere wapens zoals de standaard Volksbevrijdingslegergeweren en -machinepistolen – gestolen van het Volksbevrijdingsleger na de publicatie van het ‘Augustus Redactioneel’;¹ en zelfs een aantal Chinese *dadao*-zwaarden en -speren. Samen vormden ze een ingedikte versie van de moderne geschiedenis.

Verscheidene leden van de Brigade van de 28e April hadden al eerder aan vergelijkbare vertoningen deelgenomen. Dan gingen ze boven op het gebouw staan, zwaaiden met een vlag, schreeuwden leuzen door een megafoon en verspreidden pamfletten over de aanvallers onder hen. Elke keer was de moedige man of vrouw erin geslaagd zich veilig terug te trekken onder het spervuur van kogels, en roem te oogsten voor zijn of haar heldenmoed.

Dit nieuwe meisje dacht duidelijk dat ze ook zo fortuinlijk zou zijn. Ze zwaaide met de strijdbanier alsof ze met haar vlammende jeugd zwaaide, in het vertrouwen dat de vijand tot as verbrand zou worden in de revolutionaire vlammen, zich verbeeldend dat morgen een ideale wereld geboren zou worden uit de vurige bezieling die door haar aderen stroomde... Ze was bedwelmd door haar schitterende, vuurrode droom, tot een kogel haar borst doorboorde.

Haar vijftien jaar oude lichaam was zo zacht dat de kogel nauwelijks afremde toen hij erdoorheen ging en door de lucht achter haar floot. De jonge Rode Gardiste tuimelde omlaag, samen met haar vlag; haar lichte gestalte daalde zelfs langzamer dan dat stuk rode textiel, als een klein vogeltje dat de hemel niet wilde verlaten.

¹ Dit verwijst naar het redactionele artikel in de *Rode Vlag* (een belangrijke bron van propaganda tijdens de Culturele Revolutie), van augustus 1967, dat pleitte voor het ‘verwijderen van het handvol [contrarevolutionairen] binnen het leger’. Het redactioneel werd gelezen als een aanmoediging voor Rode Gardisten om militaire arsenalen aan te vallen en wapens van het Volksbevrijdingsleger te confisqueren, en deed de plaatselijke burgeroorlogen tussen facties van de Rode Garde nog verder opvlammen.

De strijders van de Rode Eenheid schreeuwden van vreugde. Een aantal spoedden zich naar de voet van het gebouw, trokken de strijdbanier van de Brigade van de 28e April weg en grepen het slanke, levenloze lichaam. Ze tilden hun trofee boven hun hoofden en pronkten er een poosje mee, voor ze het lichaam naar de top van de metalen omheining wierpen.

De meeste van de metalen spijlen van het hek, met scherpe punten bovenaan, waren eruit getrokken aan het begin van de burgeroorlogen tussen de facties om als speren te worden gebruikt, maar er waren er nog twee overgebleven. Toen hun scherpe toppen het meisje raakten, leek het leven een moment in haar soepele lichaam te zijn teruggekeerd.

De Rode Gardisten stapten een stukje achteruit en begonnen het gespietste lichaam voor schietoefeningen te gebruiken. Voor haar was de dichte kogelregen nu niets meer dan een zacht buitje, omdat ze niets meer kon voelen. Af en toe schokten haar ranke armen langs haar lichaam, zachtjes, alsof ze regendruppels afweerde.

En toen werd de helft van haar jonge hoofd weggeschoten, en slechts één enkel, mooi oog bleef naar de blauwe hemel van 1967 staren. Er lag geen pijn in die blik, enkel gestolde devotie en verlangen.

En toch – vergeleken met sommige anderen had ze geluk. Zij stierf tenminste in de stuiptrekking van een gepassioneerd offer voor een ideaal.

#

Gevechten als deze woedden door Beijing als een massa parallel werkende centrale verwerkingseenheden, met als gecombineerde output de Culturele Revolutie. Een golf van waanzin verdrong de stad en sijpelde elk hoekje en gaatje binnen.

Aan de rand van de stad, op de sportvelden van de Tsinghua Universiteit, was een ‘massastrijdsessie’, bijgewoond door duizenden, al bijna twee uur bezig. Dat was een openbare bijeenkomst, met als doel de vijanden van de revolutie te vernederen en te breken door middel

van verbale en fysieke mishandeling ten overstaan van een menigte, tot ze hun misdaden bekenden.

Aangezien de revolutionairen in verscheidene facties uiteen waren gevallen, hielden concurrerende groepen zich overal bezig met ingewikkelde manoeuvres en competities. Binnen de universiteit braken hevige conflicten uit tussen de Rode Gardisten, de Werkgroep Culturele Revolutie, het Arbeiders Propaganda Team en het Militaire Propaganda Team. En iedere factie splitste zich van tijd tot tijd op in nieuwe groepen rebellen, elk gebaseerd op verschillende achtergronden en agenda's, met nog meedogenlozere gevechten tot gevolg.

Maar bij deze massastrijdsessie waren de slachtoffers de reactionaire burgerlijke academische autoriteiten. Dit waren de vijanden van alle facties en zij hadden geen keuze dan de wrede aanvallen van elke zijde te ondergaan.

Reactionaire academische autoriteiten waren anders dan andere 'Monsters en Demonen':² tijdens de eerste strijdsessies waren ze vaak zowel arrogant als koppig. Dit was ook de periode waarin ze het meest in groten getale omkwamen. Tijdens een periode van veertig dagen werden in Beijing alleen al meer dan 1700 slachtoffers van strijdsessies doodgeranseld. Vele anderen kozen een gemakkelijkere weg om aan de waanzin te ontkomen: Lao She, Wu Han, Jian Bozan, Fu Lei, Zhao Jiuzhang, Yi Qun, Wen Jie, Hai Mo en anderen – eens gerespecteerde intellectuelen – hadden allemaal besloten hun leven te beëindigen.³

Zij die deze beginperiode overleefden raakten geleidelijk aan verdoofd naarmate de genadeloze strijdsessies voortduurden. Een mentale beschermlaag hielp hen totale instorting te voorkomen. Ze leken vaak half te slapen tijdens de strijdsessies en schrokken alleen wakker

2 'Monsters en Demonen', oorspronkelijk een term uit het boeddhisme, werd tijdens de Culturele Revolutie gebruikt om naar alle vijanden van de revolutie te verwijzen.

3 Dit waren een aantal van de beroemdste intellectuelen die zelfmoord pleegden tijdens de Culturele Revolutie. Lao She: schrijver; Wu Han: historicus; Jian Bozan: historicus; Fu Lei: vertaler en criticus; Zhao Jiuzhang: meteoroloog en geofysicus; Yi Qun: schrijver; Wen Jie: dichter; Hai Mo: scenarist en romanschrijver.

als iemand in hun gezicht schreeuwde om hen mechanisch hun bekentenissen te doen opsommen, die al talloze malen herhaald waren.

Daarna traden sommigen van hen een derde fase binnen. De constante, niet-aflatende strijdsessies injecteerden levendige politieke beelden als kwik in hun bewustzijn, tot hun geest, ooit verrezen op een basis van kennis en rationaliteit, bezweek onder de aanval. Zij begonnen echt te geloven dat ze schuldig waren en te zien hoe ze de grote zaak van de revolutie hadden geschaad. Ze huilden, en hun boetedoening was veel dieper en oprechter dan die van de Monsters en Demonen die geen intellectuelen waren.

Voor de Rode Gardisten was de strijd tegen hun slachtoffers in die twee laatste mentale stadia stomvervelend. Alleen de Monsters en Demonen die nog in de beginfase verkeerden konden hun overprikelde hersenen de sensatie geven die ze nodig hadden, als de rode lap van een matador. Maar zulke begeerlijke slachtoffers waren schaars geworden. In Tsinghua was er waarschijnlijk nog maar één over. Omdat hij zo zeldzaam was werd hij bewaard voor het allerlaatste deel van de strijdsessie.

Ye Zhetai had de Culturele Revolutie tot nu toe overleefd, maar hij bleef in het eerste mentale stadium. Hij weigerde boete te doen, zelfmoord te plegen of verdoofd te raken. Toen deze hoogleraar natuurkunde ten overstaan van de menigte het podium op liep, zei zijn gezichtsuitdrukking duidelijk: *Laat het kruis dat ik draag nog maar zwaarder worden.*

De Rode Gardisten lieten hem inderdaad een last dragen, maar het was geen kruis. Andere slachtoffers droegen grote hoeden van bamboevlechtwerk, maar de zijne was gelast van dikke stalen staven. En de plaat die hij om zijn hals droeg was niet van hout, zoals bij anderen, maar de ijzeren deur van een laboratoriumoven. Zijn naam was op de deur geschreven met opvallende zwarte letters, en twee rode diagonalen waren er in een grote x overheen getrokken.

Tweemaal zoveel Rode Gardisten als bij andere slachtoffers begeleidden Ye het podium op: twee mannen en vier vrouwen. De twee jonge mannen stapten doelgericht en vol zelfvertrouwen, het toonbeeld van volgroeide jonge bolsjewieken. Het waren beiden vierde-

jaarsstudenten⁴ met als hoofdvak theoretische natuurkunde en Ye was hun hoogleraar. De vrouwen, meisjes eigenlijk, waren veel jonger, tweedeklassers van de middelbare school die aan de universiteit was verbonden.⁵ Gekleed in militaire uniformen en uitgerust met patroongordels straalden ze jeugdige energie uit en ze omringden Ye Zhetai als vier groene vlammen.

De menigte raakte opgewonden bij zijn verschijning. Het roepen van leuzen, dat een beetje was afgezwakt, werd nu met hernieuwde kracht opgepakt en verdronk al het andere als een herrijzende vloed.

Na geduldig af te wachten tot het lawaai verstomde richtte een van de mannelijke Rode Gardisten zich tot het slachtoffer. ‘Ye Zhetai, jij bent een expert in mechanica. Je zou moeten zien hoe sterk de grote verenigde kracht is waar jij je tegen verzet. Zo koppig blijven zal alleen maar tot je dood leiden! Vandaag zullen we de agenda van de vorige keer voortzetten, en we hoeven er niet omheen te draaien. Beantwoord de volgende vraag zonder jouw gebruikelijke leugenachtigheid: heb jij, tussen de jaren 1962 en 1965, niet op eigen houtje besloten om de relativiteitstheorie aan de inleidende cursus natuurkunde toe te voegen?’

‘De relativiteitstheorie maakt deel uit van de fundamentele natuurkundige theorieën,’ antwoordde Ye. ‘Hoe kan een basisoverzichtscursus die dan niet omvatten?’

‘Je liegt!’ schreeuwde een Rode Gardiste naast hem. ‘Einstein is een reactionaire academische autoriteit. Hij zou elke meester dienen die geld voor zijn neus liet wapperen. Hij ging zelfs naar de Amerikaanse imperialisten en hielp ze de atoombom te bouwen! Om een revolu-

4 Chinese universiteiten (en Tsinghua speciaal) hebben een ingewikkelde geschiedenis van wisselen tussen vierjaars-, vijfjaars- en driejaarssystemen tot de tijd van de Culturele Revolutie. Er is naar gestreefd niet-Chinese termen te vermijden bij het beschrijven van de klassen van deze studenten.

5 In het Chinese onderwijssysteem worden zes jaar in de basisschool meestal gevolgd door drie jaar middelbareschoolonderbouw en drie jaar middelbareschoolbovenbouw. Tijdens de Culturele Revolutie werd dit twaalfjarige systeem ingekort tot een negen- of tienjarig systeem, afhankelijk van de provincie of gemeente. In dit geval zijn de meisjes van de Rode Garde veertien jaar.

tionaire wetenschap te ontwikkelen moeten we de zwarte vlag van de kapitalistische theorie, vertegenwoordigd door de relativiteitstheorie, omverwerpen!’

Ye bleef zwijgen. De pijn die hij moest verdragen van de zware ijzeren hoed en de ijzeren plaat om zijn hals liet hem geen energie over om vragen te beantwoorden die het beantwoorden niet waard waren. Achter hem fronste een van zijn studenten ook zijn wenkbrauwen. Het meisje dat had gesproken was de intelligentste van de vier Rode Gardistes, en ze was duidelijk voorbereid, aangezien ze het script van de strijdssessie uit haar hoofd had geleerd voor ze het podium op kwam. Maar tegenover iemand als Ye Zhetai waren een paar van zulke leuzen onvoldoende. De Rode Gardisten besloten het nieuwe wapen in stelling te brengen dat ze tegen hun leraar hadden voorbereid. Een van hen zwaaide naar iemand buiten het podium.

Ye's vrouw, hoogleraar in de natuurkunde Shao Lin, stond op uit de voorste rij van de menigte. Ze liep het podium op in een slecht passende groene outfit, die duidelijk bedoeld was om het militaire uniform van de Rode Garde te imiteren. Maar degenen die haar kenden wisten dat zij vaak had lesgegeven in een elegante *qipao*, en haar huidige verschijning deed geforceerd en ongemakkelijk aan.

‘Ye Zhetai!’ Ze was duidelijk niet gewend aan zulk theater, en hoewel ze haar best deed haar stem luider te doen klinken, versterkte die poging ook de trilling in haar stem. ‘Je dacht zeker niet dat ik zou opstaan om jou te ontmaskeren en te bekritisieren? Ja, in het verleden ben ik door jou misleid. Jij verblindde mij met je reactionaire wereldbeeld en wetenschapsopvatting! Maar nu ben ik wakker en alert. Met de hulp van de revolutionaire jongeren wil ik aan de kant van de revolutie staan, de kant van het volk!’

Ze draaide haar gezicht naar de menigte. ‘Kameraden, revolutionaire jongeren, revolutionaire faculteit en staf, wij moeten duidelijk de reactionaire aard van Einsteins relativiteitstheorie begrijpen. Dit is het duidelijkst in de algemene relativiteitstheorie: zijn statische model van het universum ontkent de dynamische aard van de materie. Het is antidialectisch! Het beschouwt het universum als begrensd, wat absoluut een vorm van reactionair idealisme inhoudt...’

Terwijl hij naar het betoog van zijn vrouw luisterde, veroorloofde Ye zich een wrange glimlach. *Lin, heb ik jou misleid? In mijn hart ben jij eigenlijk altijd een mysterie gebleven. Ooit heb ik tegen jouw vader je genie geprezen – hij heeft geluk dat hij vroeg is gestorven en zo aan deze ramp is ontsnapt – en hij schudde zijn hoofd en vertelde me dat hij niet dacht dat zijn dochter wetenschappelijk ooit veel zou presteren. Wat hij vervolgens zei, bleek zo belangrijk te zijn voor de tweede helft van mijn leven: ‘Lin Lin is te slim. Om met fundamentele theorie te werken moet je dom zijn.’*

Jaren later begon ik zijn woorden steeds beter te begrijpen. *Lin, je bent werkelijk te slim. Een paar jaar geleden kon je de politieke wind al voelen draaien in de academische wereld en bereidde je je met vooruitziende blik voor. Als je les gaf, veranderde je bijvoorbeeld de namen van verscheidene natuurkundige wetten en constanten: de wet van Ohm noemde je de wet van weerstand. De vergelijkingen van Maxwell noemde je de elektromagnetische vergelijkingen. De constante van Planck noemde je de quantumconstante... Je legde aan je studenten uit dat alle wetenschappelijke prestaties voortvloeiden uit de wijsheid van de arbeidende massa’s, en dat die kapitalistische academische autoriteiten enkel de vruchten daarvan hadden gestolen en hun namen eraan hadden gegeven.*

Maar zelfs op die manier kon jij niet geaccepteerd worden door de revolutionaire mainstream. Moet je jezelf nu eens zien: je bent niet bevoegd de rode armband van de ‘revolutionaire faculteit en staf’ om te hebben; je moest hier met lege handen komen, want je hebt niet de status om Het Rode Boekje te dragen... Je kunt de fout geboren te zijn in een vooraanstaande familie in prerevolutionair China, en zulke befaamde geleerden als ouders te hebben niet herstellen.

Over Einstein gesproken: jij hebt in feite meer te bekennen dan ik. In de winter van 1922 bezocht Einstein Shanghai. Omdat jouw vader vloeiend Duits sprak werd hem gevraagd om Einstein te vergezellen. Jij hebt me meermalen verteld dat je vader natuurkundige was geworden dankzij Einsteins aanmoediging, en jij hebt natuurkunde gekozen onder invloed van jouw vader. Dus in zekere zin kun je stellen dat Einstein indirect jouw leraar was. En ooit voelde je je zo trots en blij om een dergelijke connectie te hebben.

Later heb ik ontdekt dat jouw vader je een leugentje om bestwil had verteld. Hij en Einstein hadden enkel één heel kort gesprekje gehad. In de ochtend van 13 november 1922 had hij Einstein vergezeld bij een wandeling op de Nanjingstraat. Aan die wandeling namen onder anderen ook Yu Youren, rector van de universiteit van Shanghai, en Cao Gubing, algemeen directeur van de krant Ta Kung Pao deel. Toen ze langs een groep wegwerkers kwamen, bleef Einstein staan naast een arbeider die stenen stuksloeg, en keek zwijsend naar deze jongen met gescheurde kleren en vuile handen en gezicht. Hij vroeg jouw vader hoeveel die jongen per dag verdiende. Na het de jongen gevraagd te hebben antwoordde hij Einstein: vijf cent.

Dat was de enige keer dat hij met de grote wetenschapper sprak die de wereld veranderde. Het was geen discussie over natuurkunde, over relativiteitstheorie, enkel de koude, rauwe werkelijkheid. Volgens jouw vader bleef Einstein daar lange tijd staan nadat hij het antwoord had gehoord, kijkend naar de mechanische bewegingen van de jongen, zonder zelfs zijn pijp te roken, totdat die uit was gegaan. Nadat jouw vader die herinnering tegenover mij had opgehaald, zuchtte hij en zei: 'In China zou elk idee dat het waagde op te stijgen enkel terug ter aarde storten. De zwaartekracht van de werkelijkheid is te sterk.'

'Buig je hoofd!' schreeuwde een van de mannelijke Rode Gardisten. Feitelijk was dat misschien een gebaar van genade van zijn voormalige student. Alle slachtoffers tegen wie werd gestreden werden verondersteld hun hoofd te buigen. Als Ye inderdaad zijn hoofd boog zou de grote, zware ijzeren hoed afvallen, en als hij zijn hoofd gebogen hield zou er geen reden zijn om die weer op te zetten. Maar Ye weigerde en hield zijn hoofd recht, waarbij hij het zware gewicht met zijn dunne hals steunde.

'Buig je hoofd, jij koppige reactionair!' Een van de Rode Garde-meisjes maakte haar riem los en zwaaide ermee naar Ye. De koperen gesp sloeg tegen zijn voorhoofd en liet een duidelijke indruk achter, die echter al snel verdween onder sijpelend bloed. Hij wankelde onvast voor een paar ogenblikken en stond toen weer stevig rechtop.

Een van de mannelijke Rode Gardisten sprak: 'Toen jij quantummechanica onderwees mengde je je ook in allerlei reactionaire idee-

en!’ Daarop knikte hij naar Shao Lin, ten teken dat ze verder moest gaan.

Shao was hem graag van dienst. Ze moest blijven praten, of haar breekbare geest, die toch al aan een zijden draadje hing, zou volledig instorten. ‘Ye Zhetai, deze aanklacht kun je niet ontkennen! Je hebt je studenten vaak onderwezen in de reactionaire Kopenhaagse interpretatie!’

‘Dat is tenslotte de uitleg die algemeen erkend wordt als het meest in overeenstemming met experimentele resultaten.’ Zijn toon, kalm en beheerst, verraste en beangstigde Shao Lin.

‘Die uitleg stelt dat externe waarneming leidt tot de instorting van de quantumgolf functie. Dat is weer een uiting van reactionair idealisme, en wel de meest schaamteloze uiting ervan!’

‘Moet filosofie experimenten sturen, of moeten experimenten de filosofie sturen?’ Ye’s plotselinge tegenaanval schokte de leiders van de strijdsessie. Een moment wisten ze niet wat ze moesten doen.

‘Natuurlijk is het de correcte filosofie van het marxisme die wetenschappelijke experimenten moet sturen!’ zei een van de mannelijke Rode Gardisten ten slotte.

‘Dat staat gelijk aan zeggen dat de correcte filosofie uit de hemel komt vallen. Dit gaat tegen het idee in dat de waarheid voortvloeit uit ervaring. Het is in strijd met de principes volgens welke het marxisme de natuur tracht te begrijpen.’

Shao Lin en de twee universitaire Rode Gardisten hadden hier geen antwoord op. Anders dan de Rode Gardistes die nog op de middelbare school zaten, konden ze de logica niet volkomen negeren.

Maar de vier middelbareschoolmeisjes hadden hun eigen revolutionaire methodes, die ze onoverwinnelijk achtten. Het meisje dat Ye al eerder had geslagen haalde haar riem tevoorschijn en mepte hem opnieuw. De andere drie meisjes deden ook hun riem af om naar Ye te slaan. Nu hun kameraadje zulk revolutionair enthousiasme tentoonspredde, moesten zij nog meer enthousiasme tonen, of ten minste evenveel. De twee mannelijke Rode Gardisten grepen niet in. Als ze nu tussenbeide zouden proberen te komen, zouden ze ervan worden verdacht niet revolutionair genoeg te zijn.

‘Je hebt ook de bigbangtheorie onderwezen. Dat is de meest reactionaire van alle wetenschappelijke theorieën!’ Een van de mannelijke Rode Gardisten liet zich horen, in een poging van onderwerp te veranderen.

‘Misschien zal die theorie in de toekomst ontkracht worden. Maar twee grote kosmologische ontdekkingen van deze eeuw – de wet van Hubble, onderbouwd door roodverschuivingen, en de waarneming van kosmische achtergrondstraling – tonen aan dat de big bang op dit moment de meest plausible verklaring is voor het ontstaan van het universum.’

‘Leugens!’ riep Lao Shin. Daarop begon ze een lange verhandeling over de bigbangtheorie, waarbij ze niet vergat er inzichtelijke kritiek op het extreem reactionaire karakter van de theorie doorheen te vlechten. Maar de originaliteit van de theorie trok de intelligentste van de vier meisjes aan, en die kon het niet nalaten te vragen: ‘Dus zelfs de tijd begon met een singulariteit? Wat was er dan vóór die singulariteit?’

‘Niets,’ zei Ye, op de manier waarop hij een vraag van elke nieuwsgierige jongere zou beantwoorden. Hij draaide zijn gezicht en keek het meisje vriendelijk aan. Zijn verwondingen en de grote ijzeren hoed maakten die beweging erg moeilijk.

‘N... niets? Dat is reactionair! Volkomen reactionair!’ riep het verschrikte meisje. Ze wendde zich tot Shao Lin, die haar gretig te hulp kwam.

‘De theorie laat een plek open om door God te worden ingevuld.’ Shao knikte het meisje toe.

De jonge Rode Gardiste, in de war door deze gedachten, vond nu eindelijk vaste voet.

Ze hief haar hand op, waarin ze nog steeds haar riem hield, en wees op Ye. ‘Jij, probeer je te zeggen dat God bestaat?’

‘Dat weet ik niet.’

‘Wat?’

‘Ik zeg dat ik het niet weet. Als je met God een soort superbewustzijn buiten het universum bedoelt, weet ik niet of dat bestaat of niet. De wetenschap geeft geen uitsluitsel naar welke kant ook.’ In feite

neigde Ye er op dit nachtmerrieachtige moment toe te geloven dat God niet bestond.

Deze extreem reactionaire bewering veroorzaakte commotie in de menigte. Onder leiding van een van de Rode Gardisten op het podium barstte een nieuw getij van leuzen los:

‘Weg met de reactionaire academische autoriteit Ye Zhetai!’

‘Weg met alle reactionaire academische autoriteiten!’

‘Weg met alle reactionaire doctrines!!!’

...

Zodra de leuzen waren weggestorven riep het meisje: ‘God bestaat niet. Alle godsdiensten zijn instrumenten, verzonnen door de heersende klasse om de geest van het volk te verlammen!’

‘Dat is een heel eenzijdige visie,’ sprak Ye kalm.

De jonge Rode Gardiste, opgelaten en boos, kwam tot de conclusie dat tegen deze gevaarlijke vijand praten hoe dan ook zinloos was. Ze nam haar riem op en rende naar Ye, gevolgd door haar drie metgezellen. Ye was groot en de vier veertienjarigen moesten hun riemen omhoog zwaaien om zijn hoofd te bereiken, dat hij nog steeds recht op hield. Na een paar slagen viel de grote ijzeren hoed af, die hem enigszins had beschermd. Het daaropvolgende spervuur van slagen van de metalen gespen deed hem neervallen.

De jonge Rode Gardistes, aangemoedigd door hun succes, raakten nu zelfs nog heftiger toegewijd aan deze glorieuze strijd. Zij vochten voor een geloof, voor idealen. Ze waren bedwemd door het heldere licht dat de geschiedenis op hen wierp, trots op hun eigen dapperheid...

Uiteindelijk vonden Ye’s twee studenten het wel genoeg. ‘De Voorzitter heeft ons geïnstrueerd “meer op welsprekendheid dan op geweld te vertrouwen”!’ Ze snelden toe en trokken de vier half verdoemde meisjes bij Ye vandaan.

Maar het was al te laat. De natuurkundige lag stil op de grond, met zijn ogen nog open, terwijl bloed uit zijn hoofd sijpelde. De razende menigte viel stil. Het enige wat bewoog was het dunne stroompje bloed. Als een rode slang meanderde het langzaam over het podium, bereikte de rand en druppelde omlaag op een lege kist. Het ritmische

geluid dat de bloeddruppels maakten was als de voetstappen van iemand die wegwandelde.

Een kakelende lach doorbrak de stilte. Het geluid was afkomstig van Shao Lin, wier geest uiteindelijk gebroken was. Het gelach joeg de aanwezigen angst aan en ze begonnen de strijdsessie te verlaten, eerst in stroompjes, daarna in een vloed. De sportvelden waren al gauw verlaten, op een jonge vrouw onder aan het podium na.

Het was Ye Wenjie, Ye Zhetais dochter.

Toen de vier meisjes haar vader van het leven beroofden had ze geprobeerd het podium op te rennen. Maar twee oudere universiteitsconciërges hadden haar tegengehouden en in haar oor gefluisterd dat het haar eigen dood zou betekenen als ze zou gaan. De massastrijdsessie was in een tafereel van waanzin veranderd en haar verschijning zou alleen maar meer geweld oproepen. Ze had geschreeuwd en gegild, maar dat was verloren gegaan in de uitzinnige golven van leuzen en juichkreten.

Toen het eindelijk weer rustig was, was zij niet langer in staat nog een geluid te maken. Ze staaarde naar het levenloze lichaam van haar vader en de gedachten die ze niet kon uitspreken losten op in haar bloed, waar ze de rest van haar leven zouden blijven. Nadat de menigte uiteen was gegaan bleef zij achter als een stenen standbeeld, met haar lichaam en ledematen in de stand die ze hadden toen de twee oude conciërges haar hadden tegengehouden.

Na lange tijd liet ze eindelijk haar armen zakken, liep langzaam het podium op, ging bij haar vaders lichaam zitten en hield een van zijn inmiddels koude handen vast, terwijl haar ogen leeg in de verte staaarden. Toen ze eindelijk het lichaam kwamen weghalen, haalde ze iets uit haar zak en stopte het in haar vaders hand – zijn pijp.

Stil verliet Wenjie de lege sportvelden, vol rommel die de menigte had achtergelaten, en begaf zich naar huis. Toen ze aan de voet van het huisvestingsgebouw van de faculteit stond, hoorde ze waanzinnige lachsalvo's uit het raam op de tweede verdieping van haar huis komen. Dat was de vrouw die ze ooit moeder had genoemd.

Wenjie draaide zich om, onverschillig waar haar voeten haar zouden brengen.

Uiteindelijk vond ze zichzelf terug bij de deur van professor Ruan Wen. Tijdens de vier jaar van Wenjies studie was professor Ruan haar adviseur en beste vriendin geweest. Tijdens de twee jaar daarop, toen Wenjie afgestudeerd was bij astrofysica, en tijdens de daaropvolgende chaos van de Culturele Revolutie, bleef professor Ruan haar beste vertrouweling, naast haar vader.

Ruan had in Cambridge gestudeerd en haar huis had Wenjie ooit gefascineerd: verfijnde boeken, schilderijen en grammofoonplaten, meegenomen uit Europa; een piano; een reeks pijpen van Europees model, gearrangeerd op een verfijnde houten standaard (die van haar vader was een geschenk van Ruan geweest) – sommige gemaakt van mediterraan bruyère, andere van Turks meerschium, en allemaal leken ze doordrenkt van de wijsheid van de man die ooit de kop in zijn hand had gehad of de steel tussen zijn tanden had geklemd, diep in gedachten, hoewel Ruan hem nooit had genoemd.

Dit elegante, warme huis was ooit een veilige haven voor Wenjie geweest als ze aan de stormen van de grotere wereld moest ontsnappen, maar dat was voordat Ruans huis doorzocht was en haar bezittingen waren geconfisqueerd door Rode Gardisten. Net als Wenjies vader had Ruan het heel zwaar gehad tijdens de Culturele Revolutie. Tijdens haar strijdsessies hadden de Rode Gardisten een paar naaldhakken om haar hals gehangen en haar gezicht met lipstick besmeerd om te laten zien hoe ze de corrupte levensstijl van een kapitalist had geleid.

Wenjie duwde de deur van Ruans huis open en zag dat de troep die de Rode Gardisten hadden achtergelaten was opgeruimd: de gescheurde olieverfschilderijen waren weer gelijmd en opgehangen; de omgegooide piano was weer rechtop gezet en schoongeveegd, hoewel hij kapot was en niet langer bespeeld kon worden; de weinige achtergebleven boeken waren netjes weer op de plank gezet... Ruan zat op de stoel aan haar bureau, met haar ogen dicht.

Wenjie ging bij Ruan staan en streelde zachtjes het voorhoofd, het gezicht en de handen van haar hoogleraar – allemaal koud. Wenjie had het lege slaapmiddelenflesje op het bureau al opgemerkt zodra ze binnenkwam. Ze bleef enige tijd zwijgend staan.

Toen draaide ze zich om en liep weg. Ze kon geen verdriet meer voelen. Ze was nu net een geigerteller die aan te veel straling was blootgesteld, niet langer in staat enige reactie te geven, geluidloos nul aangevend.

Maar toen ze op het punt stond Ruans huis te verlaten draaide Wenjie zich om voor een laatste blik. Ze merkte op dat professor Ruan zich had opgemaakt. Ze droeg een dunne laag lipstick en een stel naaldhakken.